

UKRAINIAN CENTER FOR INDEPENDENT POLITICAL RESEARCH
УКРАЇНСЬКИЙ НЕЗАЛЕЖНИЙ ЦЕНТР ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Україна, 01030, Київ, вул. Лисенка, 8, оф. 9
Ukraine, 01030, Kyiv, Lysenka Str., 8 Suite 9
Tel./Fax: +380 279 24 35, +380 44 599 42 51
e-mail: ucipr@ucipr.kiev.ua, <http://www.ucipr.kiev.ua>

Електронний бюлетень "Твій вибір – 2012"

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ УКРАЇНИ¹

Випуск № 1

Автори: Світлана Конончук, Максим Лацуба

Зміст

Організаційні та ідейні витoki КПУ.....	2
Лідер.....	2
Партійне будівництво та електоральні показники КПУ.....	3
Політичні партнери партії.....	4
Бажаний спосіб реалізації влади (система державної влади).....	4
Позиція щодо великого капіталу.....	5
Місце держави в соціальних та економічних процесах.....	7
Освіта, наука та гуманітарний розвиток.....	9
Обороздатність країни.....	9
Зовнішньополітичні орієнтації.....	10
Права людини і громадянське суспільство.....	11
Висновки.....	13

© УНЦПД, 2012

¹ Видання підготовлено в рамках проекту УНЦПД "Позиції та пропозиції політичних партій на парламентських виборах 2012 року" за сприяння Національного фонду демократії (США).

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ УКРАЇНИ

Задекларовані цілі партії –

побудова суспільства на основі ідей справедливості та рівності

Девіз рекламної кампанії 2012 року – "Повернемо країну народу!"

Організаційні та ідейні витоки КПУ

Комуністична партія України за визначенням, наведеним в її статуті, виступає спадкоємицею ідей і традицій КПРС. За радянської доби становила її частину як "республіканський загін". Після серпневого путчу 1991 року, ініціатори якого намагалися усунути від влади президента СРСР М. Горбачова, указом Президії Верховної Ради України від 30 серпня 1991 року КПУ була заборонена².

Але, на думку Конституційного Суду України, КПУ, яка в образі громадського об'єднання була зареєстрована 22 липня 1991 року, не є правонаступницею КПРС і КПУ як частини КПРС. Це непересічне рішення³, в якому оскаржувалася конституційність ненормативного указу органу влади, виданого за 5 років до ухвалення Конституції України, мало два наслідки. З одного боку, воно надало КПУ можливість стверджувати про неконституційність рішення Президії ВР України щодо заборони і поводитися як несправедливо скривджена. З іншого – юридично дозволило владі не повертати КПУ майно (будинки, споруди, друкарні, транспортні засоби та "іншу власність"), що їй належало, але за тим же указом, а також відповідно до закону "Про повернення майна Компартії України та КПРС на державну власність"⁴ зазначене майно відійшло радам народних депутатів і Верховній Раді України. "Нова" КПУ була утворена ("відновлена", як стверджують самі партійці) на з'їзді у червні 1993 року й у жовтні того ж року зареєстрована. Самі партійці тлумачать проведення у травні 2002 року об'єднувального з'їзду з "Компартією УРСР" як підставу не тільки для "законного спадкоємництва ідей і традицій Компартії, утвореної в липні 1918 року і зареєстрованої Міністерством юстиції України в липні 1991 року, а і як її правонаступництва".

Лідер

Від 1993 року незмінним керівником партії – Першим секретарем ЦК КПУ – є Петро Симоненко, 1952 року народження, за радянських часів – партійний працівник. Членом КПРС є з 1978 року.

Трудова біографія П. Симоненка характеризується двома обставинами. *Перша* – він жодного дня не працював на робітничих спеціальностях, хоча в СРСР не віталася відсутність такого досвіду для потенційних партійних діячів. Немає також свідчень про службу П. Симоненка в

² Указ Президії ВР України "Про заборону діяльності Компартії України" від 30 серпня 1991 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1468-12>.

³ Рішення КСУ від 27 грудня 2001 року у справі про укази Президії Верховної Ради України щодо Компартії України, зареєстрованої 22 липня 1991 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-01>.

⁴ Закон України "Про повернення майна Компартії України та КПРС на державну власність" від 20 грудня 1991 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2004-12>.

лавах Радянської армії, хоча, можливо, він мав відношення до якихось не відомих світові служб. Після закінчення у 1974 році Донецького політехнічного інституту за фахом "гірничий інженер-електромеханік" упродовж року П. Симоненко працював у проектному інституті "Дондіпровуглемаш". Далі з 1975 до 1991 року – комсомольська (від члена комсомольського бюро інституту до рівня ЦК ЛКСМУ) та партійна кар'єра (почавши її секретарем Маріупольського міськкому партії, серпневий путч і злам конструкції радянської влади зустрів на посаді другого секретаря Донецького обкому партії). Після заборони КПУ з 1991 до 1993 року працював заступником генерального директора донецької корпорації "Укрвугіллямаш". Друга обставина, яка характеризує П. Симоненка, на нашу думку, позитивно, – він не імітував наукове подвижництво, намагаючись постати перед громадськістю в образі кандидата наук, що на тлі занепаду системи науки в Україні дозволяють собі ті, кому до повного щастя бракує кандидатського, а то й докторського звання.

Політична кар'єра П. Симоненка в новій державі пов'язана з партійною та парламентською діяльністю. Він – незмінний депутат Верховної Ради усіх скликань, починаючи з 1994 року, керівник парламентської фракції.

Тричі (у 1999, 2004 і 2010 роках) балотувався на пост Президента України. У 1999 році програв у другому турі Л. Кучмі (10 665 420 голосів, або 37,8 % проти 15 870 722 голосів, або 56,25%). У 2004-му, коли балотувалися 24 кандидати, не вийшов до другого туру, посівши з 1 396 135 голосами, або 4,97%, четверте місце після В. Ющенка, В. Януковича і О. Мороза. У 2010 році показники були ще гіршими – у першому турі з-поміж 18 претендентів комуністичний кандидат здобув підтримку менше мільйона виборців – 872 877 осіб, або 3,54%, що дало шостий результат.

Партійне будівництво та електоральні показники КПУ

Упродовж майже 20 років КПУ вдається утримувати електоральну довіру (хоча у період з 1998 до 2007 року її рівень знизився) й мати власну парламентську фракцію. КПУ завжди виходила на парламентські вибори самостійно, що у поєднанні зі спадком організаційної інфраструктури, досвідченими апаратними кадрами та вмінням підтримувати фінансовий ресурс заклало підґрунтя для системного партійного будівництва.

Результати КПУ на парламентських виборах (у пропорційній частині)

Рік виборів	Кількість голосів	Відсоток	Місце	Кількість мандатів
1998	6 550 353	24,65%	1	84
2002	5 178 074	19,98%	2	59
2006	929 591	3,66%	5	21
2007	1 257 291	5,39%	4	27

У 1998 році КПУ показала найкращі результати, у 2006 – найгірші. Враховуючи, що прохідний бар'єр на виборах 2012 року становить 5%, виникає питання, чи вдасться КПУ його подолати. На користь партії працюють декілька факторів. *По-перше*, їй вдалося позиціонувати себе в партійному середовищі як єдину спроможну комуністичну силу. У різні періоди від КПУ відділялися певні політики чи створювалися нові "справжні" комуністичні рухи – з 1993 року Партія комуністів (більшовиків) України, Е. Ояперв, Т. Болієва, з 2010 року – В. Подунай; з 2000 року Комуністична партія України (оновлена), М. Савенко; з 2001-го – Комуністична партія робітників і селян, КПРС (з 2010 року – Л. Грач, з червня 2012-го – О. Яковенко), які не змогли скласти конкуренцію КПУ. *По-друге*, ідеї рівності, що досягається простим шляхом "відібрати і поділити", та сильної держави, яка контролює своїх чиновників

(сама себе), залишаються привабливими для раціонально невибагливої частини суспільства. *По-третьє*, млявоплинний абсурд, в який занурилася Україна, розбудовуючи власну державність, дозволяє КПУ з П. Симоненком чи без нього бути активним політичним гравцем.

Управління партією має централізований характер. Усі тактичні та принципові рішення ухвалюються суто партійною верхівкою, хоча до поширення ідей та пропаганди діяльності КПУ активно залучена розвинена організаційна мережа місцевих груп. ЦК намагається забезпечувати агітаційною продукцією, передплатою на газету "Комуніст" кожного члена партії, яких, за інформацією П. Симоненка, 120 тис. (за даними газети "Комуніст" від жовтня 2011 року членів КПУ "більше 110 тисяч", тобто за рік приріст членської бази КПУ становив близько 10 тис. осіб).

Політичні партнери партії

Хоча практичні розходження КПУ з осідланою нею комуністичною ідеологією дуже суттєві, КПУ вдало інтегрована в радянсько-олігархічний покруч, створений за її активної діяльності.

Тактика, обрана КПУ, – співробітництво з владою або невтручання в її дії.

У період діяльності "антикризової коаліції" (утвореної в парламенті Партією регіонів, Соціалістичною партією України та КПУ у 2006-2007 роках) і в більшості створеній у парламенті після президентських виборів 2010 року, КПУ посідала чільне місце у системі вироблення та ухвалення державних рішень. Представники КПУ уникають оцінок власної діяльності як опорної палі у системі політичної влади чи уряду, сформованого переважно з представників Партії регіонів. Найчастіше вони послуговуються евфемізмом "олігархи".

Бажаний спосіб реалізації влади (система державної влади)

Базова ідея комуністів, викладена в підготовленому ними проекті Конституції, – система влади рад від районного рівня до Верховної Ради, ієрархічно підпорядкованих від нижчого до найвищого рівня⁵.

Інститут президентства має бути ліквідований, оскільки це – розплідник корупції в державі, нестабільності та непрозорості влади. "Наш проект не передбачає такої державної посади, як посада президента. Практика попередніх 16 років наочно продемонструвала, що основним джерелом нестабільності в державі, "інкубатором корупціонерів" та опорою олігархічної диктатури є саме президент та його адміністрації. Так було при Кравчуку, так було при Кучмі, так при Ющенку", – стверджував П. Симоненко у 2007 році.

Організація влади у баченні КПУ не пов'язана з ідеєю поділу влади. Найвищий орган державної влади і він же єдиний законодавчий орган – Верховна Рада України. Їй належить "вся повнота влади". Вона формує найвищі державні органи держави, визначає порядок організації і діяльності інших центральних та місцевих органів державної влади, а також правові засади утворення і діяльності об'єднань громадян в Україні, здійснює законодавчі, засновницькі та контрольні функції. Крім того, що парламент ухвалює закони, він їх і тлумачить.

⁵ Конституція КПУ (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpu.ua/elections>.

Додатково до наявного органу парламентського контролю – Рахункової палати – парламентом створюється ще одна структура – Комітет народного контролю, однак якими будуть його функції та чим він відрізнятиметься від Рахункової палати – невідомо. Зрозуміло лише, що на цю дублюючу інституцію будуть витрачені додаткові кошти.

КПУ не проти того, щоб чотириста п'ятдесят народних депутатів України обиралися на засадах пропорційної системи за виборчими списками кандидатів у депутати від політичних партій і виборчих блоків політичних партій. Про жодні "відкриті виборчі списки" чи якісь інші варіанти відкритого голосування в документах КПУ не йдеться.

У нинішній програмі КПУ не приділяє уваги реформі системи влади, очікуючи на відповідні пропозиції від Конституційної асамблеї. Єдина новація – надання права законодавчої ініціативи профспілкам, завдяки чому буде розширено коло суб'єктів до п'яти (наразі таке право конституційно закріплене за Президентом України, народними депутатами України, Національним банком України та Кабміном). Але чому це право надається одержавленим профспілкам, а не народу, за умови дотримання певних процедур, якщо вже реалізовувати намір повертати країну народу?

Позиція щодо великого капіталу

Дискурсивно КПУ не має однозначної думки про приватну власність. Її ідеологія ґрунтується на класичному розмежуванні між працею та капіталом та на ідеї визволення праці.

Це розмежування втілено у тезі Програми КПУ від 1995 року "скасування приватної власності на засоби виробництва – неодмінна умова повної перемоги соціалізму"⁶, яка суперечить визнанню приватної власності на засоби виробництва, зафіксованому в розробленій КПУ у 2007 році Конституції⁷. Але ця "незначуща" розбіжність нікого не бентежить.

Популістський набір ідей від КПУ візця 2012 року – це комплекс заявлених ідей, які в партії називають "дієвими і правильними". Так, висловлюються погрози націоналізувати підприємства "базових галузей промисловості – металургію, шахти, енергетику, важке машинобудування, суднобудівництво, військово-промисловий комплекс", що "дасть колосальні кошти для наповнення бюджету"⁸, і надалі не допускати приватизації державних підприємств⁹ (чомусь у КПУ після 2010 року припинили говорити про порти, адже це теж непоганий об'єкт для націоналізації). Здійснювати націоналізацію планується за якимось новим законом: "Слід ухвалювати закон – і все" (очевидно, однак, що закону для такої справи буде недостатньо, адже право власності гарантоване Конституцією України, у тому числі проектом, який розробила сама КПУ¹⁰). Аргументом на користь націоналізації підприємств цих галузей виступає не інформація про неефективне управління, про витік капіталу, а лише ідея джерела походження власності: "олігархи їх не будували", отже, ці підприємства не можуть бути їхньою власністю.

У КПУ не сприйняли повторний продаж гіганта українського виробника сталі "Криворіжсталі" у жовтні 2005 року сталеливарній компанії Mittal Steel Germany GmbH (Л. Міттал) за \$5

⁶ Програма КПУ від 1995 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpu.ua/programmakpu>.

⁷ Конституція КПУ (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpu.ua/elections>.

⁸ Симоненко П. У нас є лише два шляхи, третього не дано. Інтерв'ю 7 вересня 2012 року / П. Симоненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpu.ua/petr-simonenko-u-nas-est-tolko-dva-puti-tretego-ne-dano>.

⁹ Передвиборна програма КПУ 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?pt001f01=900&pf7171=11>.

¹⁰ Конституція КПУ (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpu.ua/elections>.

млрд на тій підставі, що цей акт означав початок "тотального розпродажу за кордон всенародної власності". Однак продаж тієї самої всенародної власності у червні 2004 року за суму, в 6 разів меншу (\$800 млн), консорціуму "Український металургійний союз" (утворений учасниками, підконтрольними Р. Ахметову та В. Пінчуку) не викликав жодних заперечень – свої ж бо.

Передбачається два варіанти поведінки з колишніми власниками – "під час націоналізації ми готові повернути власнику ті кошти, які він витратив на розвиток. Але це лише у тому випадку, якщо він виконував інвестиційні зобов'язання, створював робочі місця, розвивав виробництво... Якщо ж власник узяв підприємство, а потім порізав його на металобрухт, то з ним вже потрібно розмовляти інакше, суворо питати, чому він довів об'єкт промисловості до руйнації". Об'єкти промисловості повинні бути вічними.

Позиція щодо відшкодування "коштів, витрачених на розвиток" погано кореспондується з положеннями проекту конституції КПУ, за якими "примусове відчуження об'єктів права приватної (**особистої**) власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності і тільки на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості". Крім того, можна уявити процес оцінки вартості та її відшкодування.

Але не лише об'єкти промисловості будуть у центрі діяльності КПУ з націоналізації. Зважаючи на ідею КПУ запровадити "державну монополію на виробництво і реалізацію алкогольних та тютюнових виробів"¹¹, у разі перемоги КПУ власникам у цьому секторі також слід готуватися до гірших часів.

На всіх експортерів планується накласти зобов'язання продавати валютну виручку в обсязі 75% (нагадаємо, що в липні 2012 року НБУ зареєстрував такого роду проект закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення інструментів впливу на грошово-кредитний ринок", реєстр. № 11033, яким у разі ухвалення буде запроваджено законодавчий механізм для такого обов'язкового продажу валюти строком на 6 місяців і скорочення терміну повернення валютної виручки. Не оцінюючи якість законопроекту, зазначимо, що такий захід розглядається НБУ як антикризовий, стабілізаційний і тимчасовий. З боку КПУ є пропозиція зробити аналогічний захід постійним).

Є також "м'яке" бачення подальшої долі великого капіталу: "змусимо капітал виконувати соціальні зобов'язання"¹². Неясно лише, чи йдеться про соціальні зобов'язання власників, чи держави. А вона, завдяки комуністичним пропозиціям, набирає їх чимало.

По суті, позиція КПУ щодо великого капіталу виражена в її діях та далекому від моральних принципів "Кодексу будівничого комунізму" способі життя лідерів партії, недемонстративній прихильності до предметів розкоші.

Наявність у списках КПУ представників великого капіталу народний депутат від КПУ, керівник Луганської обласної організації партії С. Кілінкаров перед місцевими виборами 2010 року в інтерв'ю газеті "Советская Луганщина" пояснив відверто: "Ми поставили перед собою ціль взяти владу. І заради досягнення цієї цілі я буду об'єднувати всіх, хто готовий співробітничати з нами і дати хоча б якусь можливість сьогодні посилитися і розв'язати цю головну задачу. Якщо хтось думає, що можна будувати соціалізм в умовах опозиції, то це неможливо, це нереально".

¹¹ *Передвиборна* програма КПУ 2012 року "Повернемо країну народу!" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?pt001f01=900&pf7171=11>.

¹² *Там само*.

Рішучість комуністів зникає, коли слід дати відповідь на те, якими ж саме механізмами досягатиметься комуністична рівність. Наприклад, у питанні націоналізації природних ресурсів П. Симоненко спочатку налаштований войовничо, хоча й у звичному ключі, коли в кожному наступному реченні він сам собі суперечить. "За Кіотським протоколом сьогодні українців позбавляють повітря", – стверджує він, підмінюючи поняття "квота на викиди" поняттям "повітря". Далі стрімкий пасаж: "Україна продає свої квоти на викиди вуглекислого газу іншим країнам, позбавляючи своїх же громадян права створювати промислові об'єкти, нові робочі місця". Складається враження, наче українські промислові об'єкти перестануть чадіти, а робочі місця можуть бути лише за верстатом.

Так само комуністи уникають відповіді на прямо поставлені запитання. "Всі природні ресурси слід зробити загальнонародною власністю, зробити вздовж річок і морів охоронну зону. На території щонайменше 300 метрів не повинно бути ніяких забудов, особнячків і табличок "приватна власність". Але на питання журналіста "що ж робити з тими озерами, які вже приватизовані, де зведені особняки ваших же парламентських колег?" П. Симоненко дає геніально унікальну відповідь: "Ви знаєте, ці колеги не перебувають у фракції КПУ, і не я їх вибрав у Верховну Раду"¹³. Комуністи скоріше відберуть, аніж подбають про розвиток та дотримання природоохоронного законодавства.

Держава оголошується не тільки найкращим контролером, а і найбільш справедливим розподільцем суспільних благ.

Місце держави в соціальних та економічних процесах

Хоча КПУ обстоює ідею повернення України народові, насправді йдеться про передачу усього державі і під її контроль.

Виключно державу, а не суспільство, в КПУ бачать єдиним ефективним регулятором усіх можливих відносин, хоча йдеться не лише про соціалізм, а й про побудову демократії. Зокрема, держава, як стверджує П. Симоненко¹⁴, має "жорстко контролювати ціни і тарифи".

На неї покладається низка завдань у сфері аграрного та промислового виробництва – передбачається "зміцнення державних банків, які будуть кредитувати промисловість і сільгоспвиробника під низький процент".

Держава, і лише держава, за логікою КПУ, повинна мати право викупати землю сільськогосподарського призначення у її власників (селян, які мають паї). Компартія зробить усе можливе, щоб не допустити ухвалення парламентом закону про дозвіл продажу землі іноземцям. Про це запевнив у вересні 2012 року П. Симоненко в ефірі миколаївського телеканалу "ТАК-ТВ" і додав, що Компартія також не допустить ухвалення законопроекту про ринок землі.

Земля згідно з проектом конституції від КПУ "є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави і не може належати іноземним громадянам та юридичним особам, а також особам без громадянства". Значний резерв розвитку аграрного виробництва КПУ вбачає у "відродженні колективних" (читай: колгоспів) "та державних сільськогосподарських підприємств" (читай: радгоспів).

¹³ *Симоненко П.* У нас є лише два шляхи, третього не дано. Інтерв'ю 7 вересня 2012 року / П. Симоненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpu.ua/petr-simonenko-u-nas-est-tolko-dva-puti-tretego-ne-dano>.

¹⁴ *Там само.*

Для відродження колгоспів і радгоспів передбачається всебічна підтримка – створення державного Земельного Фонду як компанії з управління державними земельними ресурсами та землею сільськогосподарського призначення, що буде викуповуватися державою у селян-пайовиків. Вибудовується особливий режим сприяння та пільгові умови для сільгоспідприємств-кооперативів. Зокрема, через впровадження спрощеної системи кредитування таких підприємств, надання їм довгострокових та технічних кредитів, формування державного замовлення на сільськогосподарську продукцію, внесення змін до системи оподаткування, державну підтримку технічного і технологічного переоснащення виробництва, розвитку інфраструктури тощо¹⁵.

Держава також буде перерозподіляти готову сільськогосподарську продукцію. Спеціально створена Національна аграрна кампанія здійснюватиме форвардну закупівлю сільгосппродукції у виробників, а потім – виходитиме з товарними інтервенціями на споживчий ринок. Інфраструктура зберігання сільгосппродукції (елеватори, склади, бази) також буде державною (чи то націоналізується нинішня, чи то створиться паралельна – незрозуміло), але її послугами аграрії-виробники користуватимуться "на договірній основі" (однак і вони теж залишаються неясними).

До державних сільськогосподарських підприємств і колгоспів надаються щорічні інвестиції "в село" на рівні 7% від ВВП (ця цифра у комуністів "мігрує в село" – в Антикризівій програмі 2011 року пропонувалося від 5% до 10%, що означає, як мінімум, невиваженість розрахунків).

Судячи з великої кількості обіцянок, звернених до сільських жителів, КПУ серйозно розраховує на цей електорат. Для "сільської молоді" та спеціалістів – лікарів і вчителів, які приїжджають туди працювати, комуністи пропонують зводити будинки та йдуть ще далі – готові "погашати половину вартості автомобіля, який вони собі придбають"¹⁶ без жодних умов. Фракція КПУ напередодні виборів, у лютому 2012 року, навіть внесла законопроект № 10063 про внесення змін до деяких законів України щодо соціальних гарантій педагогічним, медичним і фармацевтичним працівникам, які працюють у сільській місцевості. У законопроекті пропонується надати педагогічним, медичним і фармацевтичним працівникам, які працюють у сільській місцевості, право на пільгове забезпечення житлом за рахунок держави (отримання службового житла); одержання безвідсоткового довгострокового кредиту для придбання або будівництва індивідуального житла; одержання безвідсоткового кредиту для придбання приватного автотранспорту; одержання щорічної матеріальної допомоги у розмірі одного посадового окладу (ставки заробітної плати); одержання протягом перших семи років роботи за фахом у навчальному/ медичному закладі державної чи комунальної форми власності щомісячної матеріальної допомоги у розмірі 50% посадового окладу і навіть безкоштовну передплату на вітчизняні фахові періодичні видання. Але доопрацьовувати проект, щоб показати механізми та джерела своїх пропозицій, фракція не стала. Для піару досить.

КПУ готова добряче потрусити державний бюджет і уникнути потреби створювати конкурентоспроможний продукт навіть у таких сферах, як виробництво ліків чи легка промисловість: гарантується державна підтримка виробництва вітчизняних ліків, побутової техніки, одягу та взуття. Також коштом держави планується "відродження державної мережі медичних установ, насамперед у малих містах та територіях сільрад, та їх модернізація"¹⁷.

¹⁵ Антикризова програма КПУ, 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kpu.ua/wp-content/uploads/2012/01/antikriz_uk.pdf.

¹⁶ Симоненко П. У нас є лише два шляхи, третього не дано. Інтерв'ю 7 вересня 2012 року / П. Симоненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpu.ua/petr-simonenko-u-nas-est-tolko-dva-puti-tretego-ne-dano>.

¹⁷ Передвиборна програма КПУ 2012 року "Повернемо країну народу!" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/WP502?pt001f01=900&pf7171=11>.

За рахунок держави планується зведення житла, але знову – для найменш захищених верств населення (ветерани, інваліди, окремі категорії молоді будуть отримувати житло безкоштовно). Працездатні, запевняє КПУ, зможуть користуватися доступними кредитами. Держава, зрозуміло, триматиме ціни на житло, "щоб вартість квадратного метра житла не зашкалювала"¹⁸. Одним словом, пропозиція КПУ проста – "зарплати підвищать, ціни знизять"¹⁹.

Освіта, наука та гуманітарний розвиток

Про якість освіти та конкурентоспроможність випускника українського вишу у комуністів не йдеться. Предмет занепокоєння в партії – орієнтованість молоді на виїзд за кордон, джерело чого, зокрема, вбачають у Болонському процесі. В коментарі, наданому телеканалу "Інтер" у липні 2012 року, П. Симоненко заявив: "Сьогодні потрібно переглянути те, що зв'язано з прагненнями Болонських процесів. Молодь у нас на болонку перетворюють по суті – не роблять її розумною, а пілососом викачують мізки. Найбільш підготовлені потрапляють в інші держави і працюють на інші держави". На думку представників КПУ, безкоштовне навчання стане вирішенням цієї проблеми. Так, в ініціативах КПУ державна мережа аптек і медичних закладів доповнюється державними закладами у сфері освіти – дошкільної, середньої, професійно-технічної і вищої (причому в передвиборній програмі для всіх із них вжито слово "повернення", наче їх немає), а вчителям пропонується надати статус державного службовця.

У гуманітарній сфері КПУ прагне піти далі досягнутого стану, за якого певні мови вважаються регіональними (юридично це було впроваджено з ухваленням у липні 2012 року за допомогою усіх 25 голосів фракції КПУ закону "Про засади державної мовної політики", що йменується "закон Колесніченка-Ківалова"), і формалізувати російську як другу державну. Таким чином, оголошені 18 мов, на які поширюється статус регіональної, і права, набуті відповідно до цього закону, будуть утиснуті порівняно з російською.

Обороздатність країни

Українська армія, на думку КПУ, не потребує інституційних управлінських реформ.

Комуністи готові конституційно закріпити законодавчий статус-кво позаблокової країни, досягнутий завдяки політичній позиції Партії регіонів та КПУ у 2010 році, а армію, вважають вони, достатньо забезпечити "кращими взірцями вітчизняної техніки". У цьому питанні українські комуністи не погоджуються зі своїми російськими однодумцями, котрі не шукають позаблокового статусу для себе, а ухвалюють, приміром, таке рішення щодо забезпечення боєздатності своєї армії: придбати два французьких кораблі типу *Mistral* на суму до €1,1 млрд.

КПУ вважає за достатнє обмежитися наданням усім військовослужбовцям статусу державного службовця, чим буде знято всі питання. Зазначимо, що сьогодні українська армія – це особи віком від 18 до 25 років, які призиваються на військову службу, та контрактники. Загальна кількість Збройних Сил України станом на 31 грудня 2012 року затверджена у кількості до 184 тис. чол., у тому числі до 139 тис. військовослужбовців²⁰. 1 січня 2013 року набуде

¹⁸ *Симоненко П.* У нас є лише два шляхи, третього не дано. Інтерв'ю 7 вересня 2012 року / П. Симоненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpu.ua/petr-simonenko-u-nas-est-tolko-dva-puti-tretego-ne-dano>.

¹⁹ *Там само.*

²⁰ Закон України "Про чисельність Збройних Сил України на 2012 рік" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3742-17>.

чинності закон "Про державну службу", ухвалений 17 листопада 2011 року, яким буде замінено відповідний чинний закон, але військовослужбовці Збройних Сил України та інших військових формувань під його дію не попадають.

Зовнішньополітичні орієнтації

Така одна "східна" політична, гуманітарна й економічна кооперація. Позиції КПУ передбачають не лише співробітництво, а й безпосередньо членство у Митному союзі в рамках ЄврАзЕс (варіант торгівельно-економічної інтеграції Білорусії, Росії та Казахстану), що ґрунтується на використанні особливих режимів торгівлі всередині та ззовні союзу²¹, вступ до об'єднання Єдиний економічний простір та власне самого ЄврАзЕс, при цьому ці проекти фактично безпідставно ототожнюються. Раціональних аргументів у КПУ не шукають, подаючи справу так, наче Україні за кожного з цих варіантів гарантовано економічну й політичну вигоду.

Стосовно геополітичних орієнтацій КПУ наведемо цитату (з огляду на її показовість подаємо її повністю) з інтерв'ю П. Симоненка агентству Інтерфакс-Україна у березні 2012 року, що демонструє вперте бажання очільників КПУ керуватися міркуваннями, перевернутими догори дригом. У КПУ переконують, що міграційний відстійник з України зробила Європа, хоча не з неї втікають люди. В КПУ вважають, що ЄС хоче перекласти на Україну "свої проблеми", боцімто Україна здатна вирішити якісь проблеми. Про товарний і технологічний неліквід та його джерела – окреме питання.

"Щодо відносин з ЄС, – пояснює П. Симоненко, – то на початку була ейфорія від бажання встановити в Україні якісь "європейські цінності". При цьому поборники євроінтеграції не конкретизували, що мається на увазі під європейськими цінностями, відбуваючись, даруйте, абстрактною балаканиною про демократію, свободу, лібералізм. Під гіпнозом інформаційної атаки Україна стрімголов, з вигуками: "Відчиняйте для нас двері, приймайте! Ми готові!" кинулася в Брюссель, ідучи при цьому на найпринизливіші поступки. Скасування візового режиму в односторонньому порядку, ратифікація угод, які перетворюють нашу країну на "міграційний відстійник", здача газоносного шельфу острова Зміїний, вступ у СОТ і фактична товарна анексія українського ринку імпортом неліквідом... Але Брюссель нас протверезив: мовляв, бюджет ЄС не витримає, а тому треба б почекати... років з 10, а може, і 20. Вступіть спочатку в НАТО, а там буде видно... Наступний етап – затиснута в лещата економічної кризи, охоплена хвилею народного обурення Європа, яка стоїть на межі розпаду, сама вже кличе: "Ідіть швидше до нас!" А навіщо? Щоб потім, використавши ресурси нашої країни, у тому числі людські, перекласти частину своїх проблем на Україну"²².

У КПУ не тільки не знають, що таке "європейські цінності", а й не хочуть знати. Свобода – чистої води абстракція. Партія активно пропагує відновлення виняткової міри покарання – смертної кари, яка була скасована в Україні у 2000 році вилученням такої санкції та такого поняття із Кримінального кодексу України, а мораторій на виконання зазначеної санкції діяв з 1995 року (хоча й не весь час дотримувався). Зараз представники КПУ (і в цій позиції вони зближаються з партією "Свобода") замість того, аби гуманізувати суспільні відносини та реформувати пенітенціарну систему, вміло грають на настроях та емоціях людей, які справед-

²¹ Нагадаємо, що офіційна позиція України на даний час виражена пропозицією президента України В. Януковича про "секторальну співпрацю" у форматі "3+1" (див. прес-реліз "Україна зацікавлена в пошуках співпраці з Митним союзом" за веб-адресою <http://www.president.gov.ua/news/24792.html>), що викликала у Кремлі "нерозуміння".

²² Див. газету "Комуніст" (№ 23 за 2012 рік), в якій надруковано ексклюзивне інтерв'ю П. Симоненка агентству "Інтерфакс-Україна 23 березня 2012 року.

ливо обурені безкарністю тих, хто скоїв тяжкі злочини проти життя людини, й очевидною недостатністю зусиль держави у протидії злочинності, нереформованістю правоохоронної сфери.

Власне постановка питання з боку КПУ свідчить, що ЄС сприймається ворожо, від нього хочуть захищатися, представляючи справу таким чином, ніби ЄС ділитиметься технологіями з країною, що політично й економічно кооперується з іншими гравцями. За цього членство в Митному союзі, стверджують комуністи, принесе суто економічну вигоду. "Ми повинні чітко розуміти, які завдання ставимо перед собою, ідучи на той чи інший міждержавний союз, і що в результаті одержимо. Необхідно визначитися, будемо ми формувати правила й умови міждержавних об'єднань чи будемо об'єктом для маніпуляцій. Нам необхідно знайти баланс інтересів. Україна може, одержуючи серйозні економічні вигоди в рамках Митного союзу, ЄСП, тісно співробітничавши із країнами Шанхайської організації й БРІКС, активно захищати свої інтереси в рамках ЄС. Так, участь у Митному союзі, наприклад, дозволить Україні зберегти й модернізувати суднобудівну галузь і літакобудування, забезпечити ринок збуту для продукції металургійної, хімічної, машинобудівної галузей, забезпечити енергетичну безпеку країни. Співробітництво з ЄС дозволить одержати доступ до багатьох інноваційних технологій..."²³.

КПУ пропагує перегляд пріоритетів зовнішньоекономічної співпраці. Серед її ініціатив – вихід із Світової організації торгівлі, до якої Україна вступила у 2008 році, з причини "кабальності умов" цієї організації та припинення будь-якої співпраці з МВФ.

Заявлені КПУ позиції у зовнішньополітичній сфері свідчать про наміри закріпити Україну в середовищі периферійних об'єднань та про орієнтацію на політичне лідерство Росії на пострадянському просторі з претензією на створення "потужного об'єднання, здатного стати одним із полюсів сучасного світу"²⁴.

Права людини і громадянське суспільство

Комуністи намагаються не вживати слова "права людини" і "громадянське суспільство", віддаючи перевагу словам "права трудящих" і "народ". Саме тому у виборчій програмі КПУ ви не знайдете ні обіцянки захищати права людини, ні обіцянки сприяти розвитку громадянського суспільства в Україні.

З близько 20 основоположних прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України, комуністи згадують у своїх обіцянках лише три права.

У КПУ стверджують, що вірять у побудову демократичного суспільства без експлуатації людини людиною і прагнуть справжнього народовладдя, але, на жаль, не пояснюють, як саме це буде досягнуто.

Так, для реалізації права на участь в управлінні державними справами комуністи обіцяють забезпечити проведення референдумів у вирішенні важливих суспільних питань, хоча реально не поспішають виконувати цю обіцянку. Відомо, що в парламенті вже протягом двох років знаходяться два законопроекти, які мали б дати започаткувати дієві процедури проведення референдумів в Україні: "Про всеукраїнський референдум" № 6278 від 29.04.2010 року та

²³ Див. газету "Комуніст" (№ 23 за 2012 рік), в якій надруковано ексклюзивне інтерв'ю П. Симоненка агентству "Інтерфакс-Україна 23 березня 2012 року.

²⁴ Антикризова програма КПУ, 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kpu.ua/wp-content/uploads/2012/01/antikriz_uk.pdf.

"Про місцевий референдум" № 7082 від 03.09.2010 року. Обидва законопроекти знаходяться на розгляді Комітету з питань державного будівництва і місцевого самоврядування, секретарем якого є комуніст (Сергій Гордієнко).

Комуністи послідовно виступають проти створення сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства. Про це свідчить той факт, що фракція КПУ в усіх читаннях голосувала проти ухвалення прогресивного закону "Про громадські об'єднання" № 7262-1, який значно спрощує процедуру реєстрації громадських організацій та розширює їхні права, звужує можливості державного тиску.

Комуністи також у двох читаннях голосували проти закону "Про благодійництво і благодійні організації" № 6343. Цим законом спрощувалися умови реєстрації благодійних організацій, надавалося право благодійним фондам допомагати людям по всій території України, запроваджувалися нові інструменти благодійної діяльності для людей і бізнесу.

Комуністи обіцяють підтримку канонічній православної церкві і віруючих інших конфесій. Однак незрозуміло, чи забезпечить зазначена підтримка конституційну гарантію рівного права кожного на свободу думки, совісті і віросповідання.

Варто зауважити, що під тиском громадськості та журналістів фракція КПУ все-таки підтримала дуже важливий закон "Про доступ до публічної інформації" № 2763, який запроваджує прозорі процедури роботи органів державної влади і місцевого самоврядування.

У вересні 2012 року фракція КПУ відмовилася голосувати за законопроект "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо свободи мирних зібрань" № 10569. Цим законопроектом обмежувалися репресивні функції міліції ув'язнювати і штрафувати учасників мітингів, а також спрощувалася процедура судового захисту громадян на мирні зібрання.

Правозахисні організації вкрай негативно оцінили прийняття в першому читанні законопроекту "Про внесення змін до деяких законодавчих актів" (щодо захисту прав дітей на безпечний інформаційний простір), реєстр. № 8711, а також аналогічні законопроекти – № 10729 (про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за пропаганду гомосексуалізму), реєстр. № 10290 (про заборону спрямованої на дітей пропаганди гомосексуалізму), як такі, що посягають на свободу слова та поширюють дискримінацію в Україні. За всі ці рішення голосувала фракція КПУ.

Комуністи голосували в першому читанні за проект закону "Про внесення змін до Кримінального та Кримінального-процесуального кодексів України щодо посилення відповідальності за посягання на честь, гідність та ділову репутацію людини", реєстр. № 11013, від 19.07.2012 року. Так званий "закон про наклеп" фактично вводив цензуру на журналістську діяльність та передбачав до 5 років ув'язнення за критичні висловлювання.

Отже, наведені вище факти свідчать про те, що комуністи наполегливо відтворюють доктрина розширення регульованої ролі держави і обмеження індивідуальної свободи людини.

Висновки

Підходи КПУ до реформування суспільних відносин несумісні з ідеологіями, що ґрунтуються на цінностях свободи людини, культурного та ідейного різноманіття, децентралізації влади, тих, що становлять підґрунтя державної політики відкритих країн. Пропоновані партією реформи спрямовані на реставрацію радянського порядку. Хоча дуже поширеною є точка зору, що члени КПУ прикриваються ідеями рівності та справедливості, рухаючись насправді у фарватері догідництва, а тому начебто вони не можуть розглядатися як дійсні активісти на основі своїх міркувань. Однак, як показує аналіз поглядів комуністів, вони достатньо догматичні для того, щоб, маючи повноту влади, почати насаджувати тотальне одержавлення відносин та уніфікувати лад думок. Хоча нині КПУ виступає у системі лещат державного механізму, формування нею влади могло би суттєво змінити країну. Це стало б серйозним викликом ліберальним свободам на користь тотальності та штучної економічної рівності, але варіант приходу до влади КПУ нереалістичний не через двоїстий стан сучасного українського комунізму, а тому що комуністична практика не приваблює більшість українців. Власне ініціативи КПУ, в основу яких покладено суміші популізму та мотивів радянського устрою, надто радикальні і малопродуктивні, нездатні дієво сприяти руху в бік політичної та економічної свободи. Все більше раціонально мислячих людей сприймає риторичку КПУ лише як балаканину.

Але це не означає, що політична зірка КПУ згасла. Компартія ще якийсь час гратиме на безумовній привабливості гасел рівності і справедливості, перевершуючи всіх у ліводемагогічних посилах і все глибше занурюючись у конфлікт між ними та поточними внутрішніми корпоративними інтересами. Роль КПУ в українській політиці і надалі полягатиме в обслуговуванні інтересів домінантних груп та помірному фактичному пригніченні лівоорієнтованих демократичних політичних рухів.